

Секція 4
**РОЛЬ СІМ'Ї ТА ШКОЛИ
У ФОРМУВАННІ ЖИТТЄВОГО ПРОСТОРУ
ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ**

.....

Кулімова Ю. Г., к.п.н., асистент
Полтавський національний
педагогічний
університет імені В. Г. Короленка
(м. Полтава)

**ЕСТЕТОТЕРАПЕВТИЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ
ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ БАТЬКІВ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ**

Реформаційні процеси, що відбуваються в Україні, формують таку освітню ситуацію, за якої батьки є активними суб'єктами навчально-виховного процесу. Узгодження виховних впливів на учнів молодшого шкільного віку зумовлює потребу в педагогічно грамотних батьках, здатних сприяти ефективному входженню дитини в соціум, формуванню в неї ціннісних орієнтацій та накопичення позитивного соціального досвіду. Науково-методологічні засади формування педагогічної культури батьків розглянуто в численних дослідженнях вітчизняних та зарубіжних вчених (І. Бех, Т. Гордон, І. Ільїн, О. Коберник, Я. Коменський, В. Кузь, Ю. Левков, А. Макаренко, Б. Спок, М. Стельмахович, В. Сухомлинський, К. Ушинський та ін.). Переважна більшість науковців зауважувала, що в усі часи батьки відчували потребу у допомозі щодо питань ефективного виховання та навчання своїх дітей. В цьому сенсі особливої актуальності набуває використання інноваційної особистісно-орієнтованої технології естетотерапії, яка за рахунок катарсично-саногенного та естетично-виховного впливу сприяє успішній реалізації основної освітньої мети, а саме збереження природної гармонії внутрішньо-сімейних відносин на засадах взаєморозуміння та взаємодії.

Базуючись на низці науково-педагогічних праць з основ педагогічної культури батьків, зазначимо що даний феномен є базовим компонентом загальної культури, що втілюється у виховній діяльності і закладає основи формування всебічно розвиненої особистості дитини. Так, *педагогічна культура батьків* є сумою знань з психології, педагогіки, фізіології, гігієни та ін., сукупністю вмінь та навичок ефективного впливу на дітей та догляду за ними, здатністю оволодівати різними методами сімейного виховання [1, с. 246].

Провідними компонентами педагогічної культури батьків молодших школярів є *педагогічні знання* (уявлення про вікову динаміку розвитку дитини, основні завдання виховання) та *психолого-педагогічна компетентність*

(здатність зрозуміти потреби дітей, раціонально спрямувати зусилля і засоби на її розвиток), що складається з *рефлексії* (вміння аналізувати, критично оцінювати власну виховну діяльність, знаходити причини своїх педагогічних помилок) та *емпатію* (співпереживання, адекватної реакції на вчинки й почуття дітей).

Від рівня сформованості педагогічної культури батьків залежить не лише навчальна успішність молодшого школяра та його вміння поводитися в суспільстві, а й його життєве самовизначення та майбутнє вцілому. Ефективність формування педагогічної культури батьків значною мірою залежить від вчителя початкової школи, його професійності, вміння тактовно та доброзичливо досягати спільної для нього та батьків мети – виховання гармонійно розвиненої та позитивно спрямованої підростаючої особистості.

На початкових етапах роботи вчителя із сім'ями молодших школярів варто встановити неформальні взаємини, створити атмосферу співробітництва та взаємотворчості, визначити умови і фактори, що сприятимуть ефективній співдії сім'ї та школи. Так, налагодження особливого психологічно-комфортного середовища довіри можливе за допомогою *техніки «Тематично-орієнтований світ»*. З цією метою вчитель пропонує батькам побудувати спільний світ, який відображає їх сімейні відносини, тобто створити пісочну картину на тему «Моя сім'я», «Я і мої рідні» тощо. Учасники обирають різні фігури, що відображають їх стан або певну ситуацію. Між фігурами можна проводити діалоги, розставляти їх і промовляти почуття, програвати різні ситуації. Потім педагог пропонує усім членам родини «пожити» в цій картині. Після спільного обговорення учасникам пропонується побудувати «ідеальну сім'ю», тобто світ, що відображає їх бажану сімейну ситуацію [2]. Техніка дозволяє краще дослідити проблеми сім'ї, їх інтереси та цінності, збудувати осередок комфорту та захищеності.

Підсилити ефект доброзичливої та емпатійної атмосфери спілкування батьків та вчителя можливо за допомогою *методу психодрами «Обмін ролями»*. Згідно з цією методикою родину поділяють на «ведучого» та «піддєглих» (бажано щоб всі обмінялися ролями – діти виконувати ролі дорослих, а батьки – демонструвати характерну для їх дітей поведінку) [3]. Метод дозволяє батькам навчитися краще розуміти своїх дітей, а через це (за механізмом зворотного зв'язку) і самого себе.

Досконале вивчення внутрішньо-сімейних відносин можливе за допомогою *техніки «Аналіз сімейного фотоальбому»*. Для цього вчитель пропонує продемонструвати сімейні фотознімки (бажано проводити цю техніку індивідуально з кожною родиною). Важливо розглядати кожен знімок і уважно стежити за реакціями всіх членів родини. Велике значення матиме надання інформації про того, хто фотографував сімейні події, кому належала вирішальна роль у відборі знімків, хто і як часто дивиться сімейний альбом, які ситуації представлені в альбомі, які члени сім'ї в ньому фігурують частіше, а які – рідше [4]. Сімейний альбом робить наочними відносини емоційної близькості і, навпаки, відчуження між членами сім'ї, що може проявлятися в їх просторовому розташуванні відносно один одного, позах і виразі обличчя. Нерідко в процесі спільного перегляду фотографій відбувається

пожвавлення спогадів про різні моменти сімейної історії, прояв почуттів і усвідомлення відносин [4].

Таким чином, вважаємо, що процес формування педагогічної культури батьків молодших школярів потребує глибокого естетотерапевтичного впливу на усіх її членів, адже сімейне виховання – це педагогіка буднів, яка в повсякденному житті здійснює велике таїнство «творення Людини». Тому головним педагогічним кредом батьків є перетворення цих буднів у творчорозвиваючу емпатійну співпрацю, засновану на любові та співрозумінні.

Список використаних джерел

1. Постовий В. Г. Програма формування педагогічної культури батьків / В.Г. Постовий, О.Л. Хромова, Т.Ф. Алексеєнко. – К. : Державний центр соціальних служб для молоді, 2013. – 300 с.
2. Сакович Н. А. Технологія гри в песок. Игры на мосту / Н. А. Сакович. – СПб. : Речь, 2006. – 176 с.
3. Морено Я. Психодрама / Я. Морено. – М. : Апрель-Пресс, Психотерапія, 2008. – 496 с.
4. Копытин А. И. Техники фототерапии / А. И. Копытин. – СПб. : Речь, 2010. – 128 с.

Шевчук В.В., к.психол.н., доцент
Полтавський національний
педагогічний університет
імені В. Г. Короленка
(м. Полтава).

ЗМІНИ СІМЕЙНИХ ВІДНОСИН ВНАСЛІДОК НАРОДЖЕННЯ ДІТЕЙ З ОБМЕЖЕНИМИ ПСИХОФІЗИЧНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ

Якісні зміни в таких сім'ях проявляються на наступних рівнях: психологічному, соціальному і соматичному.

Стосовно психологічного рівня деформацій внутрішньосімейних стосунків, то слід зазначити, що народження дитини з вадами розвитку сприймається її батьками як найбільша трагедія. Стрес, який має пролонгований характер, деформує психіку батьків і стає умовою змінсформованого в сім'ї життєвого укладу. Розподіл обов'язків між чоловіком і дружиною, батьком і матір'ю в більшості сімей носить традиційний характер. Господарські та побутові проблеми, а також виховання і навчання дітей, в основному лягають на жінку.

Чоловік забезпечує в першу чергу економічну базу сім'ї. Він не залишає і не змінює профіль своєї роботи через народження хворої дитини і, таким чином, не виключається, як мати, зі звичних соціальних відносин. Його життєвий стереотип, згідно з відповідними спостереженнями, не настільки сильно піддається зміні, тому що більшу частину часу він прово-